

Sotsiaalkaitseministri 20. detsembri 2017. a määruse nr 65 „Kinnise lasteasutuse teenuse hind ja maksimaalne maksumus teenust saama õigustatud lapse kohta kalendriaastas ning nõuded kinnise lasteasutuse töötajate arvule“ muutmise määruse seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Muudatusega tõstetakse kinnise lasteasutuse teenusekoha ööpäevast maksumust 20 euro võrra ehk varasemalt 150 eurolt 170 euroni ühe lapse kohta. Muudatuse tegemine on vajalik, et tagada kohtumääruse alusel kinnise lasteasutuse teenust saama suunatud noortele vajaminevad teenusekohad ja katta teenuse osutamisega kaasnevad kulud. Muudatus rakendub pärast määruse üldkorras jõustumist.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu on ette valmistanud Sotsiaalministeeriumi laste ja perede osakonna nõunik Elmet Puhm (tel: 588 72105, e-post: elmet.puhm@sm.ee). Eelnõu mõjude hindamise on teinud Sotsiaalministeeriumi analüüsi ja statistika osakonna pere- ja pensionipoliitika analüüsijuht Mari Sarv (tel: 626 9363, e-post: mari.sarv@sm.ee), finantsanalüüsi on teinud Sotsiaalministeeriumi finantsosakonna finantsnõunik Kirsti Toodu (kirsti.toodu@sm.ee) ja juriidilist kvaliteeti on hinnanud Sotsiaalministeeriumi õigusosakonna õigusnõunik Piret Eelmets (e-post: piret.eelmets@sm.ee; tel: 6269 128). Eelnõu ja seletuskirja on keeleteoimetanud Rahandusministeeriumi ühisosakonna dokumendihaldustalituse keeleteoimetaja Virge Tammaru (tel: 5919 9274; e-post: virge.tammaru@fin.ee).

1.3. Märkused

Eelnõu ei ole seotud ühegi teise menetluses oleva eelnõuga.

Eelnõu ei ole seotud isikuandmete töötlemisega isikuandmete kaitse üldmääruse tähenduses.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõuga tõstetakse kinnise lasteasutuse teenusekoha ööpäeva maksumuse määra 20 euro võrra ehk varasemalt 150 eurolt 170 euroni ühe lapse kohta. 150 eurot päevas on püsinud samal tasemel viis aastat, alates 1. oktoobrist 2019.

Teenuse hinna tõstmine on vajalik, sest praegu kehtiv ööpäeva kohta ette nähtud hüvitis ei võimalda enam pakkuda kohtumääruse alusel osutatavat sotsiaalteenust vajalikus mahus. Madal teenusekoha hind ei motiveeri uute teenuseosutajate tekkimist ning pärsib olemasolevate teenuseosutajate valmidust osaleda uuesti riigihankes. Mitu teenuseosutajat on teenuse pakkumisest lepingu lõppedes loobunud, põhjendades seda teenuse osutamise tegelikke kulusid mittekatva madala hüvitisega.

Vajadus tõsta ööpäeva hinda tuleneb eelkõige majandusnäitajate muutusest. Teenuse osutamise kuludest suurima osa (75%) moodustab personalikulu ja 25% läheb majanduskuludeks. Viimastel aastatel on keskmine palk tõusnud enam kui 24% (2023. aasta keskmine brutopalk võrreldes 2021. aastaga 24,3%, Statistikaamet) ja tarbijahinnaindeks on kasvanud eelmise maksumuse kehtestamise ajaga võrreldes ligi 40% (THI muutus 2024. aasta II kvartalis on võrreldes 2019. aasta IV kvartaliga 39,7% (Statistikaamet)).

Ööpäevapõhine hind aitab tagada paindlikuma arveldamise juhtudel, kui laps viibib kinnises lasteasutuses sellise perioodi, mille pikkus ei jagu täpselt kalendrikuude arvuga. Määruses sätestatud kogumaksumus kalendriaasta kohta tõuseb vastavalt päevamäära tõusule.

Kinnise lasteasutuse teenus loodi 1. jaanuaril 2018 jõustunud sotsiaalhoolekande seaduse muudatusega. Tegemist on sotsiaalhoolekande seaduse § 130² lõike 1 kohaselt ööpäevaringse sotsiaalteenusega, mida rahastatakse riigieelarvest.

Kinnisesse lasteasutusse suunamise eesmärk on toetada paindlikumalt abivajavaid lapsi, kelle käitumine ohustab tõsiselt nende enda elu, tervist, arengut või teiste isikute elu või tervist ning kelle puhul ei ole teised sekkumised toimunud. Tegemist on teenusega, mille puhul piiratakse kohtumääruse alusel lapse vabadust kasvatusliku järelevalve eesmärgil, et ennetada laste õigusrikkumiste toimepanemist ning lastele ja ühiskonnale tulenevaid kahjulikke tagajärgi. Teenuse osutamise raames toetatakse lapse psühholoogilist, emotsionaalset, sotsiaalset, hariduslikku ja kognitiivset arengut.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õiguse rakendamisega.

4. Määruse mõjud

Määruses esitatud muudatuse rakendamisel on mõju järgmistes valdkondades: mõju riigivalitsemisele, sealhulgas riigieelarvele, riigiasutuste korraldusele ja avalike teenuste osutamisele; vähesel määral on mõju ka majandusele (teenuseosutajatele avalduva mõju kaudu) ja sotsiaalne mõju teenust saavatele lastele. Eelkõige on mõju kinnise lasteasutuse teenuse korraldajale – Sotsiaalkindlustusametile (edaspidi SKA), teenuseosutajatele (SKA partnerid) ja teenust saavatele lastele.

Järgnevalt on mõjude olulisuse tuvastamiseks hinnatud nimetatud valdkondi nelja kriteeriumi alusel: mõju ulatus, mõju avaldumise sagedus, mõjutatud sihtrühma suurus ja ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk.

Mõju riigivalitsemisele

SKA kui kinnise lasteasutuse teenuse korraldaja ja riigieelarvest teenuse rahastaja on eelnõu muudatusest mõjutatud, kuivõrd teenuse osutamist hankides on madal piirhind hakanud piirama teenuse osutamiseks partnerite leidmist. Teenusekoha ööpäeva maksumuse tõstmine 20 euro võrra vähendab SKA jaoks riski, et hankepartnereid ei leita või ei leita piisavalt. Seega on muudatusel positiivne, riske kergendav toime. SKA-le on muudatusega kaasneva mõju ulatus väike, kuivõrd muudatusel puudub otsene mõju teenuse korraldamisele ja tarvidus muudatusega kohaneda puudub. Mõju avaldumise sagedus on keskmine, kuivõrd kokkupuude maksumuse muudatusega on reeglipärane, kuid vahendite olemasolu korral see SKA tegevust ei mõjuta. Määruse rakendamisega seotud kulude ja nende katmise kohta on hinnang esitatud seletuskirja 5. punktis. Seega ei kaasne määrusega SKA-le olulisi mõjusid.

Mõju majandusele ning riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutustele avaliku teenuse osutamisel – mõju teenuseosutajatele

Praegu osutavad kinnise lasteasutuse teenust alljärgnevad SKA hankepartnerid:

- Tallinna Laste Turvakeskus (Tallinna Sotsiaal- ja Tervishoiuameti hallatav asutus);
- MTÜ Valga Abikeskus.

Teenusekoha ööpäeva maksumuse tõstmine 20 euro võrra toetab kõiki teenusepakkujaid teenusekulude katmisel, teenuse sisu ja kvaliteeti hoidvalt ja on seega teenuse kvaliteedi halvenemise riski vähendava toimega. Mõju ulatust ja avaldumise sagedust saab lugeda keskmiseks, kuivõrd teenusekulu hüvitise maksumusel on otsene ja regulaarne mõju. Kui aga arvestada elukalliduse tõusu, kompenseerib hüvitise maksumuse tõus pigem kulude kasvu ega anna juurde vahendeid teenuse kvaliteedi või sisu parandamiseks, millega võiks kaasneda kohanemiskulud või muutusi teenuse pakkumises. Seega võib hinnata määruse muudatuse mõju teenusepakkujatele keskmiseks.

Sotsiaalne mõju teenust saavatele lastele

Kinnise lasteasutuse teenus on mõeldud erilist abi vajavatele ja riskirühma kuuluvatele lastele, kelle käitumine ohustab nende enda elu, tervist ja/või arengut või teiste inimeste tervist ja elu ning kellele muud, varem pakutud sotsiaalteenused ei ole avaldanud soovitud mõju. Teenust saavad lapsed, kes on enamasti 12–18-aastased. Erandjuhul võib teenust saada suunata ka alla 12-aastase lapse. 73% teenust saanud lastest on olnud 14–17-aastased. Viimase viie aasta jooksul on teenust saanud keskmiselt 112 last, 2023. aastal 102 last. Eestis elavate laste koguarvust moodustavad kinnise lasteasutuse teenust saanud lapsed väga väikese osa, kuid arvestades sihtrühma erilisust ja haavatavust, on teenuse pakkumine sihtrühmale väga oluline. Määruse muudatus aitab kaasa teenuse tagamisele ja jätkusuutlikkusele, mistõttu saab sotsiaalset mõju sihtrühma jaoks hinnata positiivseks. Teenusesaajatele on mõju ulatus ja mõju avaldumise sagedus siiski väike, kuivõrd muudatusel puudub otsene mõju teenuse korraldamisele.

Kokkuvõtvalt saab öelda, et määruse mõju on keskmine, toetades paremini teenuse jätkumist ja teenusekulude kaetust.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

20-eurose hinnatõusu rakendamiseks 2024. aasta viimastel kuudel on SKA eelarves vajalikud vahendid olemas. Hinnatõusu kulu 2024. aastal on ligikaudu 45 000 eurot.

2025. aasta riigieelarve eelnõus on vahendid kinnise lasteasutuse teenuse korraldamiseks ja osutamiseks planeeritud tegevuse „Abivajavaid lapsi ja peresid toetavad teenused“ koosseisus. Kinnise lasteasutuse teenuse kogueelarve on 2025. aastal 6 395 131 eurot, sealhulgas SKA eelarves 6 032 625 eurot ja Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskuse eelarves 362 506 eurot. Kulud välisvahendite arvel on teenuse eelarves 687 535 eurot ning mitterahalisi kulud (amortisatsioon) 112 360 eurot.

2025. aasta I poolaastal vajab SKA eelarvest rahastamist kuni 18 teenusekohta. Alates 01.07.2025 lisandub seoses Maarjamaa Hariduskolleegiumilt kinnise lasteasutuse teenuse SKA poolt ülevõtmisega täiendavalt 70 teenusekoha rahastamise vajadus (teenuseosutajaks saab AS Hoolekandeteenused¹).

SKA on 2025. aasta eelarves otseselt teenuse ostmiseks kavandanud 3 287 000 eurot ja riigieelarve strateegia 2026–2028 rahastamiskavas alates 2026. aastast 5 537 000 eurot. Lisaks sellele on eelarves vahendid Maarjamaa Hariduskolleegiumi ühe kinnistu Riigi Kinnisvara Aktsiaseltsi rendilepingu kuludeks (2025. aasta II poolaastal 426 238 eurot, järgnevatel aastatel 852 476 eurot aastas). Rendilepingu lõpetamisel Riigi Kinnisvara Aktsiaseltsiga ning kinnistu andmisel AS-i Hoolekandeteenused omandisse on tulevikus võimalik seniste rendilepingu vahendite arvelt (v.a kapitalikomponent suurusjärgus 80 000 eurot) teenusekoha maksumust veelgi korrigeerida, kuid kuna eelnõu koostamise ajaks ei ole kinnisvaralepinguid veel muudetud, ei saa rendikulu vahenditega teenusekoha maksumuse hinna tõstmisel arvestada.

Hinna tõstmisel suureneb maksimaalne maksumus lapse kohta võrreldes varasemaga 20 euro võrra päevas ja 7300 euro võrra aastas (tõus 13%). Riigieelarve koosseisus SKA eelarvesse kavandatud vahenditega on võimalik rahastada kuni 18 teenusekohta² 2025. aasta esimesel poolaastal ja 88 teenusekohta alates 2025. aasta teisest poolaastast.

Tabel 1. Kinnise lasteasutuse teenuse eelarve ja teenusekohtade kulu kavandatava hinnaga

¹ Vaata Vabariigi Valitsuse 22. veebruari 2024. a korraldus nr 51 „Volitus AS-ile Hoolekandeteenused kinnise lasteasutuse teenuse osutamiseks“ <https://www.riigiteataja.ee/akt/327022024003>.

² Maarjamaa Hariduskolleegiumi 70 teenusekohta rahastatakse HTM eelarve kaudu kuni 2025. a juuni lõpuni.

Aasta	2025 I poolaasta	2025 II poolaasta	2026	2027	2028
Eelarve (€)	3 287 000		5 537 000	5 537 000	5 537 000
Kavandatav piirhind (€)	170	170	170	170	170
Teenusekohtade arv	18	88	88	88	88
Kulu kavandatava piirhinnaga (€)	553 860	2 752 640	5 460 400	5 460 400	5 460 400

Vastavalt sama määruse § 1 lõikele 2 võib SKA hüvitada teenuseosutajale täitmata teenusekoha kulud kuni 90% ulatuses sätestatud teenuse hinnast päevas.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras, kuna muudatuse rakendamiseks ei ole vaja ettevalmistusaega.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks kõikidele ministriumitele ning arvamuse avaldamiseks kinnise lasteasutuse teenuse osutajatele ja SKA-le.